

Verkiezingen in het nieuws 2017 - Voortgezet onderwijs

Inhoudsopgave

Toelichting voor de docent	3
Woordenlijst.....	4
Onderwerpen verkiezingsstrijd.....	5
Rol van de journalistiek in de democratie.....	6
Lijsttrekkers.....	7
Ideologie versus standpunten.....	8
Links en rechts/progressief en conservatief	9
Kiezers/discussieplatform.....	10
Framing	11
Nepnieuws.....	12
Opiniepeilingen.....	13
Scholierenverkiezingen.....	14

Verkiezingen in het Nieuws 2017 - Voortgezet onderwijs is een uitgave van Nieuws in de klas. De opdrachten zijn bestemd voor scholieren in het voortgezet onderwijs.

© Stichting Nieuws in de klas, Amsterdam
Uitgave februari 2017
Samenstelling en redactie: Janneke van Wijk
Hoofd en eindredactie: Chris van Hall
Met medewerking van ProDemos

Nieuws in de klas
Postbus 12040
1100 AA Amsterdam
t: 020-4309190
e: info@nieuwsindeklas.nl
w: www.nieuwsindeklas.nl

Het kopiëren van delen ten behoeve van het gebruik door leerlingen is onbeperkt toegestaan. Het kopiëren van enig onderdeel ten behoeve van elk ander gebruik is alleen toegestaan na schriftelijk verkregen toestemming van de uitgever.

Nieuws in de klas heeft zijn uiterste best gedaan om fouten te voorkomen. Mocht u verbeteringen weten, dan horen we dat graag op info@nieuwsindeklas.nl.

Toelichting voor de docent

In de aanloop naar nieuwe verkiezingen berichten nieuwsmedia dagelijks over de voortgang van de campagnes. Daarbij leveren zij achtergronden en commentaren over de standpunten en activiteiten van de politieke partijen en politici.

De politieke agenda verandert voortdurend. Om goed zicht te houden op de actuele ontwikkelingen, is het aan te bevelen om de berichtgeving daarover kritisch te volgen. Deze lesuitgave heeft als doel om leerlingen in het voortgezet onderwijs daarin te ondersteunen. Basiskennis over politiek en staatsinrichting wordt als bekend verondersteld; in deze uitgave staan de actualiteit en de berichtgeving over de verkiezingen centraal.

Gebruik nieuwsmedia

De opdrachten in deze bundel verwijzen naar actuele berichtgeving in nieuwsmedia. Om deze te kunnen maken, zijn actuele nieuwsmedia onmisbaar. We raden u aan gebruik te maken van actuele nieuwsmedia in de klas. Nieuws in de klas stelt dag- en weekbladen kosteloos beschikbaar voor het onderwijs. U vraagt hiervoor de Nieuwsservice* aan, zodat de leerlingen het nieuws kunnen volgen en de berichtgeving kunnen vergelijken en bespreken.

U kunt op drie manieren gebruikmaken van de Nieuwsservice van Nieuws in de klas:

- **Nieuwsservice Digitaal:** Met de Nieuwsservice Digitaal krijgen docenten en leerlingen online toegang tot nieuwstitels. De meeste nieuwstitels zijn beschikbaar via **Blendle** waartoe docenten kosteloos tweemaal per jaar, vier weken toegang krijgen, per nieuwstitel. Voor het zoeken naar berichten is **Blendle** handig, omdat u eenvoudig in alle titels tegelijk kunt zoeken.
- **Nieuwsservice voor docenten:** U ontvangt twee weken lang twee exemplaren per dag van één of meerdere dag- en weekbladen naar keuze op school of bij u thuis .
- **Nieuwsservice voor leerlingen:** Alle leerlingen ontvangen twee weken lang één exemplaar van een nieuwstitel van uw keuze op hun thuisadres. U bepaalt welke leerling welke titel ontvangt en wanneer.

* Zie voor de voorwaarden: www.nieuwsindeklas.nl/nieuwsservice

Dossiers Nieuwsmedia

Nieuwstitels maken dossiers met meerdere artikelen over verkiezingen. Op

www.nieuwsindeklas.nl/tweede-kamerverkiezingen-2017 vindt u een verzameling van deze dossiers. U kunt gebruik maken van deze artikelen bij de opdrachten.

Vorbereiding met ProDemos

Voorafgaand aan de landelijke verkiezingen organiseert ProDemos de Scholierenverkiezingen.

ProDemos heeft daarbij praktische handleidingen voor docenten. Op de website

www.scholierenverkiezingen.nl vindt u extra informatie.

Over Nieuws in de klas

Nieuws in de klas biedt docenten en leerkrachten in het primair en voortgezet onderwijs de mogelijkheid nieuwsmedia, zowel op papier als digitaal, in te zetten als lesinstrument ter bevordering van taalvaardigheid, mediawijsheid en burgerschap. De stichting is het educatieplatform van NDP Nieuwsmedia, de brancheorganisatie voor nieuwsbedrijven.

Woordenlijst

Coalitie

Verbond van twee of meer partijen die gaan samenwerken om een Kamermeerderheid te krijgen en samen een regering te (kunnen) vormen op basis van die meerderheid.

Democratie

Het volk heeft de macht. Nederland is een indirecte democratie, want stemgerechtigden nemen niet actief deel aan de besluitvorming maar laten zich vertegenwoordigen door parlementariërs die periodiek worden gekozen.

Eerste Kamer

75 indirect gekozen volksvertegenwoordigers van verschillende politieke partijen. De eerste Kamer beslist of wetsvoorstellen die in de Tweede Kamer zijn goedgekeurd, worden aangenomen of verworpen.

Kabinet

Alle ministers en staatssecretarissen samen; het kabinet voert de wetten uit.

Kiesgerechtigde

Iemand die mag stemmen. In Nederland zijn inwoners vanaf 18 jaar met de

Nederlandse nationaliteit gerechtigd te stemmen (er bestaan enkele uitzonderingen).

Lijsttrekker

Iemand die aan het hoofd van een kandidatenlijst van een partij voor de verkiezingen staat.

Minister

Lid van het kabinet, met een eigen beleidsonderwerp; politieke baas van een ministerie.

Opkomst

Het aantal mensen dat heeft gestemd, vaak uitgedrukt als percentage van alle mensen die mogen stemmen.

Oppositie

De partijen in de Tweede Kamer die niet in de regering zitten.

Parlement

De volksvertegenwoordiging: de Eerste en de Tweede Kamer samen.

Politieke Partij

Organisatie van mensen met gelijkgestemde ideeën en opvattingen over de inrichting van de maatschappij.

Partijprogramma

Document dat wordt gepubliceerd voorafgaand aan verkiezingen waarin een partij haar mening geeft over thema's die in de samenleving spelen.

Peilingen

Voorspellingen van de uitslag van de verkiezingen aan de hand van steekproeven onder stemgerechtigden.

Regering

De ministers en de koning samen.

Staatssecretaris

Een soort onderminister die een minister op een bepaald werkterrein ondersteunt.

Tweede Kamer

150 direct gekozen volksvertegenwoordigers van verschillende politieke partijen. Zij maken wetsvoorstellen en controleren de regering.

Verkiezingscampagne

De activiteiten van een politieke partij om zo veel mogelijk stemmen te krijgen tijdens verkiezingen

Zetel

Plaats in de Eerste of Tweede Kamer.

Onderwerpen verkiezingsstrijd

Om te bepalen op welke partij je gaat stemmen kun je kijken naar de standpunten die een partij heeft over maatschappelijke kwesties. Net als de kiezers maken de partijen keuzes in hun verkiezingsprogramma en nemen een standpunt in over maatschappelijke onderwerpen.

Opdracht 1

In het verkiezingsprogramma komen vaak de volgende onderwerpen voor: werkgelegenheid, energie en klimaat, onderwijs, zorg, natuur, innovatie, wonen, overheidsfinanciën, koopkracht en integratie, economie, buitenlands beleid, internationale verdeling.

- a. Maak een lijstje met onderwerpen die jij belangrijk vindt voor de verkiezingen en zet deze op volgorde met de belangrijkste op 1.

Onderwerpen	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	

- b. Zoek in nieuwstels naar vier onderwerpen van de landelijke politiek en noteer deze. Neem daarbij bronverwijzing op. Welke onderwerpen vind je het belangrijkste? Deel de onderwerpen in op je eigen prioriteit.

Onderwerp	Naam nieuwstiel	Titel bericht	Naam auteur	Datum

Extra opdracht

Kies de kranten van één dag en vergelijk de hoeveelheid aandacht die verschillende nieuwstels aan de belangrijkste onderwerpen van die dag besteden. Voorpagina's zijn eenvoudig te vergelijken via Blendle.nl

Welk onderwerp verdient volgens jou meer aandacht en welk onderwerp minder. Geef aan waarom je dat vindt.

.....

.....

.....

.....

Functies van journalistiek in democratie

De media heeft een belangrijke rol in de democratie en heeft verschillende functies. Media en journalistiek worden daarom ook wel de vierde of vijfde macht genoemd - na de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht.

Agenderen

Media zetten onderwerpen op de politieke agenda. Bijvoorbeeld door aandacht te geven of kritische vragen te stellen over maatschappelijke ontwikkelingen.

Controleren

Media controleren of het bestuur, de politiek en maatschappelijke organisaties zich houden aan afspraken en uitspraken. Dit wordt ook wel de waakhondfunctie genoemd.

Platform voor discussie

Media bieden zowel politici als niet-politici de mogelijkheid hun standpunten onder de aandacht te brengen en discussies aan te zwengelen.

Informereren

Media informeren pluriform over de maatschappij, ontwikkelingen in maatschappijen de standpunten van (politieke) partijen.

Commentaar op ontwikkelingen

Media duiden vanuit verschillende gezichtspunten, ontwikkelingen in de maatschappij en politiek en laten het nieuws zien in een bredere context.

Opdracht 2

- a. Bij welke van bovenstaande functies speelt de mening van de journalist een rol. Leg uit.

.....
.....
.....

- b. Speelt de mening van de journalist bij de andere functies nooit een rol? Motiveer je antwoord.

.....
.....
.....
.....

- c. Ga in de nieuwstitels op zoek naar [opinie-artikelen](#) waarin de journalist zijn mening geeft over een politieke standpunt of over een politicus.

Onderwerp	Naam nieuwstitel	Titel artikel	Naam auteur	Datum

Lijsttrekkers

Elke partij heeft een lijst met kandidaten. Degene die bovenaan staat is de lijsttrekker. De volgorde van de partijen op het stemformulier, wordt bepaald door de vorige verkiezingen. De grootste partij komt op de eerste plaats (lijst 1) en daarna volgen de overige partijen op basis van de zetelverdeling. Hieronder staan de lijsttrekkers van de elf partijen die op dit moment in de Tweede Kamer vertegenwoordigd zijn en meedoen aan de Tweede Kamerverkiezingen op 15 maart 2017.

Opdracht 3

- a. Welke lijsttrekkers zijn dit? Noteer de partij en de naam van de lijsttrekker en onder de foto's.

1. Noteer naam en partij

.....

2. Noteer naam en partij

.....

3. Noteer naam en partij

.....

4. Noteer naam en partij

.....

5. Noteer naam en partij

.....

6. Noteer naam en partij

.....

7. Noteer naam en partij

.....

8. Noteer naam en partij:

.....

9. Noteer naam en partij

.....

10. Noteer naam en partij

.....

11. Noteer naam en partij

.....

- b. Daarnaast doen er een aantal nieuwe partijen mee aan de verkiezingen. Noem minimaal drie partijen die meedoen aan de verkiezingen maar hierboven niet staan.

.....
.....

Politieke partijen: ideologie en standpunten

In verkiezingstijd doen politieke partijen beloften aan de kiezer hoe zij beleid zullen gaan voeren als zij in de regering komen. Meestal zijn het geen harde beloften maar noemen ze het onze inzet, ons uitgangspunt of geven ze aan dat ze staan voor een bepaald standpunt. Deze beloften komen voort uit de visie die de partij heeft. Om te kijken of je achter de standpunten staat van een partij is het goed om niet alleen van een enkele belofte uit te gaan die de partij doet in verkiezingstijd. Je kan kijken naar de verschillende verkiezingsprogramma's. Hierin staan de uitgewerkte standpunten die gemaakt zijn op basis van de visie en ideologie van de partij.

Opdracht 6

De ideologie staat vast, maar losse standpunten kunnen veranderen. Discussie over standpunten worden vaak via nieuwsmedia gevoerd. Zo kunnen politici hun standpunten onder de aandacht brengen en tevens peilen hoe de kiezers over hun standpunt denken.

- a. Ga op zoek in nieuwsmedia naar standpunten in verschillende artikelen.

Standpunt	Naam nieuwstitel	Titel bericht	Naam auteur	Datum

- b. Wat vind je belangrijk voor een politicus? Zet de nummers in je eigen volgorde van belangrijkheid
- Heeft veel kennis van zaken
  - Doet actief mee aan kamer debatten
  - Uiterlijk
  - Welbespraaktheid
  - Gaat het land in voor werkbezoeken
  - Is flexibel in veranderen van standpunt zonder de ideologie van de partij los te laten
  - Eerlijkheid
  - Komt betrouwbaar over
  - Laat niet over zich heen lopen
  - .....

Extra informatie: Op de website van de Tweede Kamer <https://www.tweedekamer.nl/zo-werkt-de-kamer/tweede-kamerverkiezingen-2017> kun je de verkiezingsprogramma's vinden. Verder kun je op de websites van de politieke partijen kijken.

Links en rechts/progressief en conservatief

De termen links en rechts in de politiek zijn ooit bedacht om kiezers houvast te bieden en om de partijstandpunten in een ideologisch kader te plaatsen. Bij links wordt er aan de overheid een grote rol toebedacht, terwijl rechts meer gericht is op vrijheid van het individu en de marktwerking. Tegenwoordig zou je kunnen zeggen dat partijen zowel linkse als rechtse standpunten hebben. Bij sociaal-economische thema's wordt de tweedeling links-rechts gebruikt. Bij sociaal-culturele onderwerpen wordt eerder het onderscheid tussen conservatief en progressief toegepast. Conservatief betekent dan behoudend en progressief veranderingsgezind.

Opdracht 7

- a. Ga op zoek naar artikelen in nieuwsmedia met daarin linkse en rechtse standpunten en neem de bronvermelding op.

Onderwerp	Naam nieuwstitel	Titel bericht	Naam auteur	Datum	Links of rechts

- b. Ga op zoek naar artikelen in nieuwsmedia en deel de standpunten in volgens de begrippen progressief of conservatief en neem de bronvermelding op.

Onderwerp	Naam nieuwstitel	Titel bericht	Naam auteur	Datum	Progressief of conservatief

Opdracht 8

- a. Kun je partijen vinden die zowel linkse en conservatieve standpunten hebben. En rechts en progressief? Noteer van beide mogelijkheden één partij en leg je antwoord uit.

.....

.....

.....

.....

Kiezers/discussieplatform

Om feiten van meningen te onderscheiden worden aparte rubrieken gebruikt in nieuwsmedia. 'Iedereen heeft recht op zijn eigen mening maar niet op zijn eigen feiten' zei de Amerikaanse Democratische senator Daniel P. Moynihan in de jaren 80 van de vorige eeuw. Onderscheid maken tussen feiten en meningen horen bij de spelregels van de democratie. In een cultuur horen gezamenlijke feiten en aan de hand daarvan kun je je eigen mening vormen. Tegelijkertijd gaat het in de politiek juist om de verschillende meningen.

Opdracht 9

- a. Ga op zoek in nieuwsbronnen naar twee lezersreacties met een mening. Kruis in onderstaande tabel aan welke factoren van toepassing zijn in beide reacties.

Reden en aard van de reactie	Ingezonden brief	Online reactie
Is tevreden over iets (waarover?)		
Ontevreden over iets (waarover?)		
Boos op een persoon (welke partij?)		
Heeft een goed idee (welk idee?)		
Heeft veel verstand van dit onderwerp (waar leid je dat uit af?)		
Maakt een grap		
Gebruikt ironie*		
Helder betoog (wat zijn de argumenten)		
Is ongenueanceerd (welke nuance ontbreekt?)		

- b. Reageer op de volgende stelling: Als iedereen zijn eigen feiten hanteert leven we in een emocratie in plaats van een democratie. Lees daarbij het artikel op:

<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/01/02/wetenschap-is-niet-maar-een-mening-5996029-a1539373>

.....

.....

.....

.....

* Ironie is vorm van bedekte spot waarbij meestal het tegenovergestelde bedoeld wordt van wat gezegd is.

Framing

Misschien ben je het woord framing weleens tegengekomen. Framing is een manier om mensen te overtuigen door het gebruik van specifieke woorden of beelden bij een onderwerp. Met de keuze voor bepaalde woorden of beelden beïnvloed je de beeldvorming omdat die positief of negatief kan zijn. Het maakt uit of je iemand een vrijheidsstrijder noemt of een terrorist. En een villasubsidie klinkt anders dan hypotheekrenteaftrek.

Frames maken gebruik van de connotaties van een woord; de bijbetekenis of gevoelswaarde van een woord. Denotatie staat juist voor de directe betekenis van het woord.

Politici maken gebruik van frames omdat het nieuwe beeld makkelijk te onthouden is en je er sneller een mening over vormt. Tegenstanders worden op deze manier in de verdediging gedrukt. Frames spelen in op gevoelens en emoties. Bij debatten wordt er graag gebruik gemaakt van framing en andere taalstrategieën.

Opdracht 10

- a. Ga in nieuwsbronnen op zoek naar voorbeelden van framing en noteer bronvermelding.

Citaat met framing	Naam nieuwstitel	Titel bericht	Naam auteur	Datum

Opdracht 11

- a. Reageer op deze stelling. Omschrijf waarom je het er wel of niet mee eens bent.

'Zonder goede frames is het moeilijk om de steun van burgers te krijgen voor politieke standpunten. Met andere woorden: Als je geen sappig verhaal vertelt kan je niet de politiek in.'

.....

.....

.....

.....

Nepnieuws

Nepnieuws en fakeberichten hebben mogelijk de Amerikaanse presidentsverkiezingen beïnvloed. Hillary Clinton zou bijvoorbeeld deel uitmaken van een pedofielennetwerk en Trump zou hebben gezegd dat Republikeinen dom zijn.

Onder nepnieuws verstaan we berichten die uit valse informatie bestaan en bedoeld zijn om te misleiden. Vaak zijn deze berichten geschreven om geld te verdienen aan het aantal kliks. De nepberichten maken gebruik van sensationele koppen die ervoor zorgen dat de lezer erop klikt en het bericht veel wordt gedeeld. Hoe meer er op het bericht geklikt wordt, hoe vaker het op social media en in zoekmachines verschijnt.

Daarnaast bestaat er ook satirisch nieuws. Dit nieuws is niet bedoeld om te misleiden, maar is bedoeld om zaken uit het nieuws uit te vergroten of op de hak te nemen. Het is meer bedoeld om de macht uit te dagen, te ontregelen en commentaar te geven. Er wordt gebruik gemaakt van stijkenmerken zoals ironie. Voorbeelden kun je vinden op de website van [de Speld](#).

Via deze checklist voor nepnieuws kun je kijken of je met nepnieuws te maken hebt.

www.nieuwsindeklas.nl/checklist-nepnieuws

Opdracht 12:

Maak gebruik van bovenstaande checklist bij het maken van deze opdracht.

- a. Welke andere benamingen zijn er voor nepnieuws? Noem er minimaal twee en omschrijf wat het verschil is.

.....

.....

.....

.....

.....

- b. Ga in nieuwstitels op zoek naar een onderwerp en schrijf hierover een nepnieuwsbericht.

.....

.....

.....

.....

.....

- c. Ga in nieuwstitels op zoek naar een onderwerp en schrijf hierover een satirisch nieuwsbericht.

.....

.....

.....

.....

.....

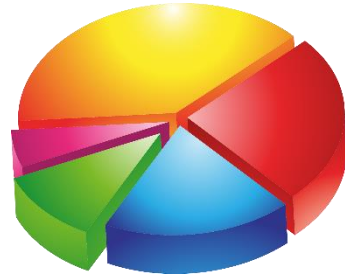

Opiniepeilingen

Opiniepeilingen geven een indruk voor de vraag: hoe zullen de verkiezingen verlopen? Welke partij staat er op winst en wie zijn de mogelijke verliezers. Op deze manier krijg je een indruk van de publieke opinie op dat moment. Opiniepeilingen worden het hele jaar gehouden. Zo kun je via de politieke barometer op elk moment in het jaar een idee krijgen van de stand in de politiek.

In tijden van verkiezingen worden er vaker peilingen gehouden.

De peilingwijzer maakt een inschatting door de uitkomsten van meerdere opiniepeilingen voor de Tweede Kamer te combineren. Het is een soort samenvatting van alle peilingen bij elkaar. De peilingen moeten gezien worden als een momentopname en niet als een voorspelling van de uitslag van de verkiezingen.

Opdracht 13

- a. Ga in nieuwstittels op zoek naar een of meerdere opiniepeilingen. Noteer twee verschillende invloeden die de peilingen zouden kunnen hebben op de verkiezingen.

.....
.....
.....
.....

- b. Bereken aan de hand van de peilingen drie coalities van partijen die mogelijk zijn om een meerderheid te vormen in de Tweede Kamer.

.....
.....
.....
.....

Extra Opdracht

RTL Nieuws wilde een premiersdebat organiseren en wilde afhankelijk van peilingen de grootste partijen uitnodigen.

- a. Zoek uit waarom het debat is geannuleerd. Vindt je het een verstandige keuze van de partijen en of de omroep? Leg uit waarom.

.....
.....
.....

- b. In plaats van het premiersdebat komt er een ander debat bij RTL. Voor welke partij komt het voordelig uit?

.....
.....
.....

Scholierenverkiezingen

Van 8 maart tot en met 14 maart worden de Scholierenverkiezingen georganiseerd door ProDemos. Voor leerlingen van groep 7 en 8 zijn er ook Kinderverkiezingen. Met de uitslag van de Scholierenverkiezingen kunnen de Nederlandse scholieren wellicht de keuze van de kiezers op 15 maart beïnvloeden. Nieuwsmedia vergelijken de uitslag van de Scholierenverkiezingen vaak met de laatste peilingen.

Opdracht 14

- a. Zoek op de website scholierenverkiezingen.nl de landelijke uitslag van de vorige Scholierenverkiezingen en de Kinderverkiezingen 2012. Vergelijk deze twee uitslagen en noteer de verschillen.

.....
.....
.....
.....

- b. Doe een voorspelling voor de uitslag als de verkiezingen zouden worden gehouden in jouw klas. Welke vijf partijen zouden de grootste worden?

.....
.....
.....
.....

- c. Doe een voorspelling voor de uitslag van de landelijke verkiezingen van dit jaar en voorspel welke partijen gaan samenwerken in een coalitie. Leg uit waarom je deze combinatie van partijen het meest logisch vindt.

.....
.....
.....
.....

Bronvermelding beeldmateriaal

Voorpagina: CC0 Public Domain

pagina 7:Foto 1: Bas Stoffels, CC-BY-SA-3.0; Foto 2: Phil Nijhuis, CC0 Public Domain; Foto3: Anne Paul Roukema, CC-BY-3.0; Foto 4: Sebastiaan ter Burg, CC BY 2.0; Foto 5: Merlijn Doornik CC-BY-SA-4.0; Foto 6: CC0 Public Domain; Foto 7: CC0 Public Domain; Foto 8: CC0 Public Domain; Foto 9: Nick van Ormondt; Foto 10: Pepijn Leupen, CC-BY-SA-3.0; Foto 11: Dirk Hol, CC BY 3.0

Pagina 13: CC0 Public Domain